

بدگمانی

ریشه فتنه‌ها و اختلاف‌ها

تألیف:

حجت الاسلام و المسلمین سید محمد شجاعی

فهرست فیدیا

شجاعی، محمد. ۱۳۵۰ -

بدگمانی ریشه فتنه ها و اختلاف ها / تألیف محمد شجاعی -

قم: مهر امیرالمؤمنین (علیه السلام) ۱۳۸۴

ISBN: ۹۶۴-۸۱۷۳-۷۷-X

۱۷۲ ص. بها: ۱۵۰۰۰ ریال

کتاب نام: [۱۶۹] - ۱۷۴: همچنین به صورت زیر نویس

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیدیا

۱. سوءظن - جنبه های اسلامی . ۲- بدبینی - جنبه های مذهبی - اسلام

۳. اخلاق اسلامی

الف. عنوان.

۲۹۷ / ۶۳۲

ع ۳ / ش ۶ / ۲۵۰ BP

عنوان کتاب: بدگمانی ریشه فتنه ها و اختلاف ها

تألیف: حجت الاسلام و المسلمین سید محمد شجاعی

ناشر: انتشارات مهر امیرالمؤمنین (علیه السلام)

چاپ: شریعت

حروفچین و صفحه آرا: احمد رضا حیدری

نوبت چاپ: اول / تابستان ۸۴

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۲۶۰۰۰ ریال

شابک: X-۷۷-۸۱۷۳-۹۶۴

حق چاپ محفوظ است

ناشر و مرکزپخش: قم - بلوار شهید منتظری -

ساختمان شهاب - انتشارات مهر امیرالمؤمنین (علیه السلام)

دورنگار: ۷۷۴۲۹۹۷

تلفن: ۷۷۴۶۵۴۶

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۵	فصل اول: ماهیت، اقسام و مراتب سوءظن
۷	مقدمه
۷	الف: مفهوم شناسی سوءظن
۱۲	ب: اقسام سوءظن
۱۲	۱- سوءظن حلال
۱۴	موارد سوءظن حلال
۲۰	۲- سوءظن حرام
۲۰	انواع سوءظن حرام
۲۳	مراتب سوءظن
۲۷	بدگمانی به خداوند
۴۱	بدگمانی به معصومین علیهم السلام
۴۴	بدگمانی به مؤمن
۵۰	بدگمانی به غیر مؤمن
۵۳	خلاصه مطالب فصل اول
۵۵	فصل دوم: عوامل و ریشه‌های سوءظن
۵۷	مقدمه
۵۷	۱- القاء شیطان
۶۱	۲- ضعف ایمان
۶۲	۳- شایعه
۶۸	۴- هم نشینی با بدان
۷۰	۵- خود را در معرض تهمت قرار دادن
۷۲	۶- ترس و ضعف نفس

۷۶	..... ۷- بخل ورزیدن
۷۹	..... ۸- حسد
۸۰	..... ۹- دورویی و نفاق
۸۲	..... ۱۰- فقر مذموم
۸۴	..... ۱۱- توقع بی جا
۸۶	..... ۱۲- گروه گرایی

فصل سوم: آثار و پیامدهای سوءظن

۹۱	..... مقدمه
۹۳	..... الف: - آثار اخروی سوءظن
۹۵	..... ب: - آثار دنیوی سوءظن
۹۹	..... ۱- پیامدهای فردی سوءظن
۱۰۰	..... ۲- پیامدهای اجتماعی سوءظن

فصل چهارم: پیشگیری و درمان سوءظن

۱۳۱	..... مقدمه
۱۳۳	..... الف - راه های پیشگیری از بدگمانی
۱۳۶	..... ۱- داشتن حسن ظن
۱۳۷	..... ۲- توجه کامل به آثار سوء بدگمانی
۱۴۰	..... ۳- ترتیب اثر ندادن به سوءظن حرام
۱۴۰	..... ۴- اعتنا نکردن به اوهام و خیالات
۱۴۲	..... ۵- مراقبت در دوستی ها و مجالست ها
۱۴۳	..... ۶- به یاد خدا بودن
۱۴۴	..... ۷- دوری کردن از مواضع تهمت
۱۴۵	..... ب: درمان سوءظن
۱۴۵	..... ۱- توجه به علت و مبارزه با آن
۱۴۷	..... ۲- توبه
۱۵۰	..... ۳- تلقین حسن ظن به نفس
۱۵۳	.....

۱۵۳	..... ۴- تأمل در پیامدهای بدگمانی
۱۵۴	..... ۵- ترتیب اثر ندادن
۱۵۴	..... ۶- کمک خواستن از خداوند برای ترک سوءظن
۱۵۷	خاتمه
۱۵۹	..... حکایت‌ها و پندهای آموزنده درباره‌ی بدگمانی
۱۵۹	..... ۱- بدگمانی و جنایت
۱۶۰	..... ۲- امام صادق علیه السلام و بدگمانی سوداگر
۱۶۰	..... ۳- بدگمانی یکی از شیعیان به شیعه دیگر
۱۶۱	..... ۴- بدگمان شدن کبوتر به جفتش
۱۶۲	..... ۵- بدگمان شدن شقیق بلخی به امام کاظم علیه السلام
۱۶۴	..... ۶- پیامبر صلی الله علیه و آله بدگمانی را دفع می‌کند
۱۶۵	..... ۷- سرانجام بدگمانی و عجله
۱۶۶	..... ۸- بدگمانی به غزادار حسینی
۱۶۶	..... ۹- رفع بدگمانی به واسطه امام حسین علیه السلام
۱۶۹	..... فهرست منابع

پیشگفتار

سوءظن در اسلام از رذایل اخلاقی دانسته شده و از زشت‌ترین و بدترین صفات به‌شمار آمده است، و چنانچه انسان به آن مبتلا گردد سبب ضلالت و هلاکت وی می‌گردد.

سوءظن در اکثر موارد ذم شده و از رذایل به حساب می‌آید و از آن به «سوءظن حرام» تعبیر می‌شود، لکن در بعضی موارد خاص مدح شده و از رذایل اخلاقی شمرده نمی‌شود که از آن به «سوءظن حلال» تعبیر می‌شود و از آثار مثبت و پسندیده‌ای برخوردار می‌باشد.

سوءظن حرام، آثار و پیامدهای فردی و اجتماعی زیادی دارد، از جمله اینکه باعث سلب آسایش از اجتماع، خانواده و افراد می‌گردد، روح انسان را از توازن بازداشته به بیماری مبتلاء می‌گرداند و به صورت یک مرض ویرانگر در وجود انسان جا می‌گیرد.

کسانی که به این مرض مبتلاء باشند، بهره‌ای از عبادت و اعمال خیر نمی‌برند، چراکه بدگمانی عبادت را فاسد و اعمال خیر را مبدل به شر می‌گرداند، بلکه دین و دنیای انسان را نابود می‌گرداند.

شخص مبتلا به سوءظن حرام، باطنش تیره و اسیر گمان‌ها و تخیلات باطل و پوچ می‌گردد، همواره ناراحت، غمگین، خودآزار، دیگر آزار، منفی بین،

عیب‌گو و عیب‌جو است، هیچ‌گاه نمی‌خواهد به زیبایی‌ها و کمالات، معنوی و مادی دیگران بیاندیشد، بلکه پیوسته در پی زشتی‌ها و نواقص و عیب‌ها است. این خسوی زشت در هر زمینه‌ای مانع پیشرفت و سبب ضعیف شدن استعدادهای آدمی و ضعیف شدن عقل و ادراک در انسان می‌گردد و به همین جهت، مورد نهی قرار گرفته است.

در این کتاب، مرز میان سوءظن حلال و حرام، مشخص و سوءظن حرام مورد بررسی همه‌جانبه قرار می‌گیرد. و مباحث ماهیت، اقسام، مراتب، موجبات، آثار و روش‌های پیشگیری و درمان سوءظن حرام به‌طور مفصل مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

در این کتاب، از آیات و روایات و کلام دانشمندان که در این زمینه بیان شده است، بهره گرفته، به توصیف و تحلیل و تشریح آنها پرداخته می‌شود.

از آنجا که بدگمانی حرام در بین افراد جامعه وجود دارد و ضرر و زیان‌های آن فرد و اجتماع را تهدید می‌کند و منشأ بسیاری از رذیلت‌ها و گناهان بزرگ مانند، غیبت، دروغ، تهمت، کینه، حسد، عیب‌جویی، عیب‌گویی، کنجکاو‌ی در امور شخصی دیگران، بغض و عداوت و آبروریزی و پرده‌دری می‌گردد و از طرف دیگر چون سوءظن، روح و روان آدمی را در زندگی مضطرب، افسرده، تیره و ظلمانی می‌کند و موجب می‌گردد صفت‌های فضیلت از قلب انسان بیرون رفته و صفت‌های رذیله به‌جای آن مستقر گردد و نیز ریشه بسیاری از مشکلات، دعواها و اختلاف مردم در سوءظن‌های آنها است.

وقتی اسلام در قوانین و دستوراتش از سوءظن یاد نموده و آن را به «بدترین گناه و زشت‌ترین ظلم»^۱ وصف نموده و صاحب آن را «بدترین انسان»^۲ معرفی کرده این توصیف‌ها انسان را به مطالعه و تفحص درباره سوءظن وا می‌دارد.

وقتی در میان برخوردها و معاشرت‌های مردم آثار و علایم سوءظن زیاد احساس می‌شود، و به‌ویژه در میان بعضی از خواص جامعه این علایم به چشم می‌خورد، اهمیت مطالعه را درباره‌ی سوءظن بیشتر می‌نماید. بنابراین تحقیق و مطالعه درباره‌ی «سوءظن» از فواید و ثمرات زیادی برخوردار است که فرد و اجتماع از آن بهره‌مند می‌شوند، بویژه کسانی که به نحوی آلوده به این بیماری هستند، بیشتر از دیگران می‌توانند از نتایج آن سودبرند.

در این کتاب به سؤال‌هایی که بعضی از محصلین و افراد جامعه در باره بدگمانی دارند پاسخ روشن داده شده که مهمترین سؤال‌ها عبارت است از:

- ماهیت سوءظن چیست؟
- انواع و مراتب سوءظن کدام است؟
- عوامل و ریشه‌های آن چیست؟
- سوءظن، چه پیامدها و خطرهایی برای فرد و اجتماع دارد؟
- سوءظن، از چه راه‌هایی قابل پیشگیری و درمان است؟

۱- ر.ک. به: غررالحکم، اثر عبدالواحد آمدی، ص ۲۶۳.

۲- ر.ک. به: مستدرک الوسائل، میرزا حسین نوری، ج ۹، ص ۱۷۴.